

Csikai Gábor

Irodalom

– tört

– élet

(Esszék, tanulmányok)

A legkedvesebb regény (Szempontok Az arany ember megközelítéséhez)

1. A Jókai-életmű megközelítésének nehézségei

A Jókai-életmű és ezen belül egy Jókai regény elemzése – bár minden jel ennek az ellenkezőjére utal – nem könnyű feladat. Nehézségét éppen látszólagos egyszerűsége okozza: az, hogy hajlamosak vagyunk a szokásos sztereotípiák alapján elemezni az egyes műveket.

Mik is ezek a sztereotípiák? Az elmúlt százötven évben az összes romantikát meghatározó sablont ráhúzták már a Jókai-regényekre, azáltal sem zavarlatva magukat, hogy ezek néha teljességgel kizárják egymást. (Gondoljunk csak arra a két vádra, melyekkel a leggyakrabban illetik e műveket: a túlzottan poláris szemlélet, valamint a jellem teljes alárendelése a cselekménynek. Ha logikusan gondolkodunk, ez a kettő kizárja egymást. Egy teljes egészében sátáni figura jellemének ugyanis stabilnak kell lennie, és így teljes képtelenség, hogy egy adott szituáció határozza meg a viselkedését.)

A megközelítést éppen ez teszi nehézé. Mire az ember átrágja magát az elemzéseken, addigra óhatatlanul benne is rögzülnek ezek a dolgok, és hajla-

Tartalom

Odüsszeusz, az európai ember.....	5
„Kié a város? Nem királya birtoka?” – A zsarnokság és humánus harc az Antigonében	8
„Uralkodás! Parancsolás!” – A hatalom megszállottjai Szophoklész Antigoné és Katona József Bánk Bán című műveiben	12
„...két bolygó szerelmes (pár) Rossz csillagok világán fakadott.”	16
„Pártomat elhagyom, hogy kövessek férjet...” Szécsi Mária szerelmének ábrázolása Gyöngyösi István Márssal társolkodó murányi Vénus és Arany János Murány ostroma című műveiben	19
A kisember hattyúdala (Fazekas Mihály a Kalendárium magyarázatja után serkent gondolatok című versének elemzése)	32
Berzsenyi Dániel szerelmi lírája.....	38
Lesz még egyszer ünnep a világon? – a reménytelen remény romantikus megjelenítése Vörösmarty Mihály költészetében.....	48

„Villámtól forralt, zivatar-hullatta özönvíz (A vihar-hasonlat, mint a cselekmény szimbolikus leképeződése Vörösmarty Mihály A két szomszédvár című művében)	54
Az én – világ diszharmóniájának kifejezői Kert és magmotívum Arany János, Ady Endre és Babits Mihály verseiben.....	65
A legkedvesebb regény (Szempontok Az arany ember megközelítéséhez).....	70
1. A Jókai-életmű megközelítésének nehézségei.....	70
2. Az arany ember megközelítésének nehézségei.....	71
3. A szereplők (hősök?) magányossága	72
4. Az irányzatosság hiánya.....	74
5. A szokatlan személyesség.....	75
6. A nyitány nagyszerűsége.....	76
7. A szereplők (hősök) beilleszthetősége	78
8. A sziget-motívum.....	79
9. Összegzés	81
A 19. századi polgári dráma „hősei” és katarzisa Ibsen Vadkacsa és Csehov Ványa bácsi című művei alapján	82
A magány sokszínű ábrázolása a magyar költészetben.....	87
„Nem voltam se jobb, se rosszabb senkinél...” (A Karinthy-líra megközelítésének nehézségei)	92

Menekülni – Arto Paasilina A nyúl éve című regényének elemzése	102
Vatanen első szökése	102
A múlt lezárása	104
A nyúl éve.....	105
Viszony a nyúlhoz	106
Vatanen második szökése.....	107
A kifordított krimi	108
A klasszikus krimi.....	109
A „keménykötésű iskola”	111
A bűnügyi film	112
A Nat Roid krimi	113
Moldova György széprózája Az utóbbi másfél évtized írói termése	118
1. Bevezetés	118
2. Életrajzi áttekintés	120
3. Moldova György kiszorulása az irodalmi diskurzusból.....	123
4. A kilencvenes évek regényei	129
5. Összegzés	180
6. Függelék Moldova György további kötetei a kilencvenes években.....	181
7. Bibliográfia	188